

Van Beleidsperspectief naar Uitvoeringsagenda

Erfgoed en cultuur verbinden mensen met hun leefomgeving en met elkaar. Dat is geen luxe, dat is de zuurstof van onze samenleving. Met het [Beleidsperspectief Erfgoed en Cultuur \(2025-2030\)](#) scherpten wij onze visie en ambitie aan op erfgoed en cultuur. De provincie kiest hierbij nadrukkelijk voor een verbindende rol tussen verleden en toekomst, tussen beleid en uitvoering en tussen mensen onderling. In het beleidsperspectief hebben we dit vormgegeven in 3 pijlers: Basis op orde, Toekomstbestendig en Erfgoed & Cultuur verbinden.

Waar het Beleidsperspectief Erfgoed en Cultuur en de Omgevingsvisie onze ambitie, doelen en plannen weergeven, maken wij met deze Uitvoeringsagenda per pijler inzichtelijk met welke activiteiten we uitvoering hieraan geven, wanneer we dit verwachten te doen, of deze activiteiten worden voortgezet, geactualiseerd, gestart of afgerond, en hoe we de voortgang gaan meten. De zwarte tekst laat zien wat we dit jaar doen, de grijze laat zien wat we in de komende jaren oppakken. Hiermee bieden we een praktisch instrument voor jaarlijkse monitoring waarin we laten zien welke resultaten zijn bereikt.

Dit is geen statisch document. Het is voortdurend aan veranderingen onderhevig, door uitgezette onderzoeken, voortschrijdend inzicht en veranderingen van buitenaf. Zo zorgen we dat we wendbaar blijven en kunnen inspelen op actuele zaken.

Door middel van de activiteiten in deze uitvoeringsagenda zorgen we ervoor dat ons erfgoed en onze cultuur niet alleen behouden blijven, maar ook een dynamische en levende rol spelen in de samenleving. Dat doen wij samen met gemeenten, het Rijk, maatschappelijke organisaties, bedrijven en vele vrijwilligers. Zo zetten we een belangrijke stap in de richting van een meebewegend erfgoed- en cultuurbeleid, dat een bron van inspiratie is voor iedereen en bouwen we gezamenlijk een inclusief, veerkrachtig en toekomstgericht Zuid-Holland.

“Erfgoed laat zien waar we vandaan komen, cultuur maakt zichtbaar wie we zijn.”

Leeswijzer

Net als het beleidsperspectief is deze uitvoeringagenda opgebouwd langs 3 doorsnijdende pijlers; Basis op orde, Toekomstbestendig en Erfgoed & Cultuur verbinden. Per pijler wordt aangegeven welke activiteiten worden uitgevoerd. Hierbij worden de activiteiten geclusterd volgens de beleidskeuzes uit de Omgevingsvisie (die overeenkomen met de beleidsprestaties in de begroting). Dit zijn: Erfgoed in de leefomgeving, Rijksmonumenten en molens in goede staat, Archeologie beschermen en beleefbaar maken, Erfgoed verbindt en Cultuur en bibliotheken. Onderstaande tabel geeft weer hoe de pijlers en de beleidskeuzes samenhangen en geeft een overzicht van de paragrafen die terugkomen in de uitvoeringsagenda.

Leeswijzer Uitvoeringsagenda

<i>Beleidsprestaties</i> → ↓ <i>Pijlers</i>	<i>Erfgoed in de leefomgeving</i>	<i>Rijksmonumenten en molens in goede staat</i>	<i>Archeologie beschermen en beleefbaar maken</i>	<i>Erfgoed Verbindt</i>	<i>Cultuur en bibliotheken</i>
Basis op orde	1.1 Beschermen cultuurhistorisch waardevolle gebieden 1.2 Grip op ontwikkelingen werelderfgoed 1.8 Bestuurlijke afspraken, interbestuurlijk toezicht en ondersteuning	1.5 Rijksmonumenten en historische windmolens in goede staat 1.8 Bestuurlijke afspraken, interbestuurlijk toezicht en ondersteuning	1.3 Archeologie beschermd 1.4 Archeologie bewaard 1.8 Bestuurlijke afspraken, interbestuurlijk toezicht en ondersteuning		1.6 Brede en toegankelijke cultuur en erfgoed 1.7 Toegang tot een volwaardige bibliotheekvoorziening voor alle inwoners 1.8 Bestuurlijke afspraken, interbestuurlijk toezicht en ondersteuning
Toekomstbestendig	2.1 Erfgoed inspireert 2.2 Versterken cultuurhistorische landschappen en agrarisch erfgoed 2.4 Digitalisering erfgoed en cultuur	2.3 Toekomstbestendig en weerbaar erfgoed	2.1 Erfgoed inspireert 2.3 Toekomstbestendig en weerbaar erfgoed 2.4 Digitalisering erfgoed en cultuur	2.1 Erfgoed inspireert 2.4 Digitalisering erfgoed en cultuur	2.4 Digitalisering erfgoed en cultuur 2.5 Toekomstbestendige cultuur, erfgoed en bibliotheken
Erfgoed en cultuur verbinden	3.4 Verbinden aan andere beleidsambities	3.4 Verbinden aan andere beleidsambities	3.2 Publieksbereik en publieksparticipatie 3.4 Verbinden aan andere beleidsambities	3.1 Erfgoedlijnen ontwikkelen en beleefbaar maken 3.2 Publieksbereik en publieksparticipatie 3.3 Immaterieel erfgoed 3.4 Verbinden aan andere beleidsambities	3.4 Verbinden aan andere beleidsambities 3.5 Kunst en Cultuur benutten binnen het provinciehuis

1. Basis op Orde

De eerste pijler richt zich op het goed uitvoeren van wettelijke en beleidsmatige taken. Dat betekent het beschermen van waardevolle cultuurlandschappen, het in stand houden van rijksmonumenten in hun omgeving, het bewaren van archeologie en het bevorderen van toegang tot cultuur en bibliotheken. De bescherming blijft gericht op onder andere landgoederen, molenbiotopen en de werelderfgoederen Kinderdijk en de Neder-Germaanse Limes. Er komt meer aandacht voor o.a. religieus, industrieel en kleinschalig erfgoed. De provincie investeert in cultuurdeelname van kinderen en jongeren en ondersteunt amateurkunst, talentontwikkeling en openbare bibliotheken. Daarnaast wordt het archeologisch depot versterkt en komt er meer aandacht voor kwetsbaar archeologisch erfgoed. De provincie werkt hierbij samen met het Rijk en gemeenten.

1.1 Beschermen cultuurhistorisch waardevolle gebieden: kroonjuwelen, landgoed- en kasteelbiotopen, molenbiotopen en Unesco werelderfgoed

Wat gaan we doen?	Wanneer	Nieuw/doorgaan/ actualisatie/afgerond	Voortgang meting
Wij adviseren op grond van de Omgevingsverordening over ruimtelijke ontwikkelingen in cultuurhistorisch waardevolle gebieden, waaronder molenbiotopen, landgoed- en kasteelbiotopen, kroonjuwelen, werelderfgoed (zie 1.2 Grip op ontwikkelingen werelderfgoed) en provinciaal belangrijke archeologische terreinen (zie 1.3 Archeologie beschermd).	Doorlopend	Doorgaan	Aantal uitgebrachte erfgoedadviezen per jaar (per soort beschermd erfgoed) Tweejaarlijkse monitor molenbiotopen (in ontwikkeling)
Wij ondersteunen gemeenten met heldere kaders en praktische handreikingen voor de omgang met kroonjuwelen. Drie handreikingen zijn gereed. Op basis van ervaringen en op verzoek van de betreffende gemeenten in een kroonjuweel bepalen wij of aanvullende handreikingen nodig zijn en in welke vorm wij die uitwerken. - Vaststelling van 3 handreikingen - Monitoring - Advisering aan de hand van handreikingen	Q2 2026 2027-2028 Doorlopend	Doorgaan	
Wij actualiseren de begrenzings van landgoed- en kasteelbiotopen zodat deze aansluiten op de nieuwe geo-basisregistraties. Waar inzichten daarom vragen, actualiseren wij de begrenzing zonder de methodiek te wijzigen. De nieuwe begrenzings nemen wij op in het omgevingsbeleid, Geoweb en de Cultuurhistorische Atlas.	2027	Actualisatie	
Wij onderzoeken de actuele staat van alle molenbiotopen in Zuid-Holland, zodat wij de effectiviteit van dit instrument beter kunnen monitoren. Net als de vorige keer (in 2010) analyseren wij omgevingsfactoren – zoals bebouwing en begroeiing – maar nu met gemoderniseerde meetmethoden. Een deel van de analyse maken wij tweejaarlijks herhaalbaar als monitoringsinstrument voor het omgevingsbeleid.	2027	Actualisatie	
Wij onderzoeken op welke wijze windturbines en boerenerf molens de windvang van historische molens beïnvloeden. De uitkomsten benutten wij in onze advisering over molenbiotopen. Het betreft een eenmalig onderzoek.	Q4 2026	Nieuw	
Wij borgen het landschappelijk erfgoedbelang in de ruimtelijke puzzel. Provinciaal beschermd erfgoed vormt de basis, die wij aanvullen met bredere cultuurhistorische waarden. Samen met het Rijk verkennen wij hoe de (concept) 'waardevolle cultuurlandschappen' uit de Nota Ruimte kunnen bijdragen aan ons provinciaal beschermingsbeleid.	2026-2030	Doorgaan	

1.2 Grip op ontwikkelingen werelderfgoed

Wat gaan we doen?	Wanneer	Nieuw/doorgaan/ actualisatie/afgerond	Voortgang meting
Wij beschermen werelderfgoed via de Zuid-Hollandse Omgevingsverordening. Bij grotere ruimtelijke ontwikkelingen in de invloedssfeer van werelderfgoed stimuleren wij een Heritage Impact Assessment (HIA), zodat effecten op erfgoed zorgvuldig worden beoordeeld en ontwikkelingen ten minste een neutraal effect op het werelderfgoed hebben.	Indien van toepassing	Doorgaan	Aantal adviezen ontwikkelingen werelderfgoed. Aantal uitgevoerde HIA's (als indicator voor druk op het werelderfgoed)
Wij werken via de Nederlandse Limessamenwerking en het Bestuurlijk Platform Kinderdijk aan het behoud, een betere bezoekerservaring, grotere bekendheid en sterkere publieksfuncties in werelderfgoedgebieden. De afspraken hierover zijn vastgelegd in de centrumregeling Nederlandse Limessamenwerking en in de Samenwerkingsovereenkomst Kinderdijk (SOK).	Doorlopend	Doorgaan	
Wij onderzoeken de bescherming van de omgeving van Kinderdijk en toetsen of de huidige beschermingsstatus volstaat. Het resultaat verwerken wij in een gebiedsperspectief en transformatiekader voor Werelderfgoed Kinderdijk.	Q4 2026	Nieuw	
Wij dragen bij aan de herontwikkeling van de entreezone van Werelderfgoed Kinderdijk, zodat bezoekers de plek beter beleven, bezoekersstromen evenwichtiger worden gespreid en omwonenden minder overlast ervaren.	2027-2030	Nieuw	
Wij dragen jaarlijks € 125.000 bij aan behoud en beleefbaarheid van Werelderfgoed Kinderdijk en volgen de voortgang via uitgevoerde projecten.	2026-2030	Nieuw	
Wij bevorderen kennisdeling samen met de Nederlandse Limessamenwerking, de betrokken provincies en gemeenten en de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Dit doen wij door archeologisch onderzoek te delen, specialistische publicaties te ondersteunen en innovatief onderzoek te stimuleren.	Doorlopend	Doorgaan	
Voor het gebied Zijlhoek De Woerd wordt een scopingdocument ontwikkeld, dat gezien kan worden als een voorloper van een HIA. Het scopingdocument geeft richting aan de ontwikkelingen in het gebied waarbij de kernwaarden van werelderfgoed Limes behouden blijven.	Q3 2026	Nieuw	

1.3 Archeologie beschermd

Wat gaan we doen?	Wanneer	Nieuw/doorgaan/ actualisatie/afgerond	Voortgang meting
Wij geven – op grond van de Omgevingsverordening – archeologisch advies bij ontwikkelingen in gebieden met (te verwachten) archeologische waarden.	Doorlopend	Doorgaan	Aantal uitgebrachte erfgoedadviezen per jaar
Wij actualiseren de archeologische terreinen van provinciaal belang en voegen context toe. Wij sluiten begrenzings aan op de nieuwe geo-basisregistraties. Waar inzichten daarom vragen, actualiseren we deze begrenzing. De nieuwe begrenzings nemen wij op in het omgevingsbeleid, Geoweb en de Cultuurhistorische Atlas.	2029	Actualisatie	
Wij onderzoeken – mede gezien klimaat- en energietransities – de kwetsbaarheid van archeologisch erfgoed en ontwikkelen beleid via onderzoekstafels. Dit doen wij in samenwerking met het Rijk, gemeenten en andere provincies.	2029	Nieuw	

1.4 Archeologie bewaard

Wat gaan we doen?	Wanneer	Nieuw/doorgaan/ actualisatie/afgerond	Voortgang meting
Wij bewaren en beheren archeologische vondsten professioneel en blijven inzetten op bruiklenen voor wetenschappelijk onderzoek, publieksbereik en publieksparticipatie.	Doorlopend	Doorgaan	Aantal deponeringen van vondstmateriaal van archeologische opgravingen
Wij verhuizen naar een archeologisch depot dat aan wettelijke eisen voldoet en voldoende ruimte biedt. Wij bereiden deze verhuizing gefaseerd voor en leveren de huidige locatie op nadat het nieuwe depot operationeel is.	Q2 2026 2027 2028 – 2029 2029	Doorgaan	Aantal bruiklenen t.b.v. wetenschappelijk onderzoek / publieksbereik en publieksparticipatie archeologie
- voorkeurslocatie en afspraken - plan van aanpak - verhuizing - oplevering huidige locatie		Afgerond	
Wij actualiseren het depotbeleid (collectieplan) zodat het aansluit op de toekomstige situatie en op de eisen aan beheer en toegankelijkheid.	2026 - 2027	Actualisatie	Tweejaarlijkse monitor
Wij actualiseren de Provinciale Onderzoeksagenda Archeologie en voegen indien nodig actuele onderwerpen toe zoals maritiem en Tweede Wereldoorlog. Op onderdelen zullen we onderzoekskaders toevoegen zoals watermanagement, Neder-Germaanse Limes en Corbulo.	2027 - 2028	Actualisatie	Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed.
Wij geven opvolging aan de aanbevelingen uit het Inspectierapport van het Provinciaal Archeologisch Depot Zuid-Holland. Dit betekent dat wij met de verhuizing van het depot naar een nieuwe locatie rekening houden met de aanbevelingen van de inspectie t.a.v. ruimten en bewaarcondities. Daarnaast leggen wij enkele procedures vast (risicoanalyse, opstellen calamiteitenplan, periodieke controles conditie vondsten en bijhouden logboek klimaat).	2026-2029	Doorgaan	Periodieke Inspectie archeologisch depot door Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed.

1.5 Rijksmonumenten en historische windmolens in goede staat

Wat gaan we doen?	Wanneer	Nieuw/doorgaan/ actualisatie/afgerond	Voortgang meting
Wij verstrekken restauratiesubsidies voor rijksmonumenten en richten ons primair op middelgrote opgaven.	Doorlopend	Doorgaan	Percentage restauratieachterstand (uitgesplitst in categorieën)
Kleine rijksmonumenten: wij ondersteunen kleine rijksmonumenten – zoals fonteinen, gevelstenen, standbeelden en funerair erfgoed – via een subsidieregeling. De subsidieregeling is aangepast om kleine rijksmonumenten te subsidiëren.	Doorlopend Q3 2025	Doorgaan Afgerond	
Agrarisch erfgoed: wij ondersteunen agrarisch erfgoed met een subsidieregeling voor daken en met een actief netwerk via het Erfgoedhuis, waaronder de jaarlijkse bijeenkomst Boerenbont.	Doorlopend	Doorgaan	Percentage leegstand rijksmonumenten
Industrieel erfgoed: wij geven extra aandacht aan industrieel erfgoed via de erfgoedlijn Maritieme Industrie.	Doorlopend	Doorgaan	
Religieus erfgoed: wij versterken de aanpak voor religieus erfgoed door waarden in kaart te brengen van onbeschermde kerken uit de wederopbouw- en Post '65-periode. Via het Netwerk Religieus Erfgoed (door Erfgoedhuis) ontwikkelen wij een leerlijn “Behoud je Kerkgebouw” en een studentenhackathon. In 2027 formuleren we beleid op basis van het onderzoek naar het naoorlogse religieus erfgoed (Wederopbouw en Post 65) en wordt het Platform Religieus Erfgoed omgevormd naar een Netwerk Religieus Erfgoed.	Q2 en Q3 2026 2027 -2030	Nieuw	
Molens: wij subsidiëren onderhoud en groot onderhoud van molens en verstrekken draaipremies. Daarnaast installeren wij digitale meters om omwentelingen te monitoren.	Doorlopend	Doorgaan	

Post '65-erfgoed: wij voeren een globale inventarisatie van Post '65-erfgoed uit in samenhang met New Towns en delen kennis via een themabijeenkomst. De uitkomsten worden verwerkt in de Cultuurhistorische Atlas.	2026- 2027	Nieuw
Wij volgen grote restauratieopgaven ("Kanjers") actief en stemmen af met het Rijk voor grote restauraties. Wij blijven pleiten voor Rijksregie bij opgaven van nationaal belang.	2026 - 2030	Doorgaan
Wij stimuleren herbestemming van rijksmonumenten en stimuleren het voorkomen van leegstand van deze panden. De aanjager herbestemming adviseert, verbindt en begeleidt vooral bij grote en complexe opgaven.	Doorlopend	Doorgaan
Wij zetten in op toegankelijkheid van rijksmonumenten via de Subsidieregeling restauratie rijksmonumenten. De aparte subsidiemogelijkheid voor toegankelijkheids- en duurzaamheidsmaatregelen ten behoeve van herbestemming is stopgezet, zodat middelen beter aansluiten op de provinciale focus.	Doorlopend	Actualisatie
Wij stimuleren vakmanschap in de restauratiesector door jaarlijks een subsidie te verlenen aan Restauratie Opleidingsprojecten (ROP).	Doorlopend	Doorgaan
Wij brengen ambachtelijke werkplaatsen in kaart en verbinden deze met opleidingen, waaronder het molenaarsambacht, zodat kennisoverdracht en instroom worden versterkt.	2028	Nieuw

1.6 Cultuur en erfgoed voor iedereen: voldoende mogelijkheden voor cultuur- en erfgoedbeoefening, amateurkunst en talentontwikkeling

Wat gaan we doen?	Wanneer	Nieuw/doorgaan/ actualisatie/afgerond	Voortgang meting
Wij stellen de Basisvoorziening Cultuur en Erfgoed via een boekjaarsubsidie in staat om gemeenten, onderwijs, culturele en erfgoedinstellingen, archieven, verenigingen, vrijwilligers en makers en monumenteneigenaren te ondersteunen bij het toegankelijk maken van cultuur en erfgoed voor alle inwoners van Zuid-Holland.	Doorlopend	Doorgaan	Aantal gemeenten waar de Basisvoorziening activiteiten uitvoert.
Wij ondersteunen de twee nationaal erkende bevrijdingsfestivals in Zuid-Holland met een boekjaarsubsidie, te weten het Provinciaal Bevrijdingsfestival en het Haags Bevrijdingsfestival, zodat wij brede deelname en zichtbaarheid borgen.	Doorlopend	Doorgaan	Aantal Zuid-Hollandse scholen, leerkrachten en culturele organisaties dat deelneemt aan programma Cultuureducatie met Kwaliteit (via Kunstgebouw).
Wij versterken samen met onze partners cultuureducatie op school en dragen bij aan gelijke kansen voor alle leerlingen in Zuid-Holland via het programma Cultuureducatie met Kwaliteit.	Doorlopend tot en met 2028	Doorgaan	

1.7 Toegang tot een volwaardige openbare bibliotheekvoorziening voor alle inwoners van Zuid-Holland

Wat gaan we doen?	Wanneer	Nieuw/doorgaan/ actualisatie/afgerond	Voortgang meting

Wij stellen Probiblio via een boekjaarsubsidie in staat om de openbare bibliotheken en het bibliotheeknetwerk in Zuid-Holland professioneel te ondersteunen.	Doorlopend	Doorgaan	Monitor bibliotheeknetwerk Zuid-Holland (jaarlijks).
Wij blijven samenwerken en afstemmen met Probiblio, het Rijk, Zuid-Hollandse gemeenten en andere provincies om het landelijk en provinciaal bibliotheeknetwerk te versterken en middelen effectief en efficiënt in te zetten.	Doorlopend	Doorgaan	Inhoudelijk jaarverslag
Wij actualiseren, na inwerkingtreding van de gewijzigde Wsob en na een eventueel nieuw landelijk bibliotheekconvenant, het provinciaal toetsingskader voor de provinciale ondersteuningsinstelling Zuid-Holland.	2028	Actualisatie	Probiblio (verantwoording subsidie).

1.8 Bestuurlijke afspraken, interbestuurlijk toezicht en ondersteuning

Wat gaan we doen?	Wanneer	Nieuw/doorgaan/ actualisatie/afgerond	Voortgang meting
Wij werken in IPO verband met OCW en VNG aan de uitwerking van de Bestuurlijke afspraken Erfgoed. In 2026 worden de afspraken ondertekend.	Doorlopend Q2 2026	Actualisatie Afgerond	Jaarlijkse IBT rapportage Uitvoeringsprogramma IBT aangepast op toezicht bibliotheken
Wij versterken – via het Erfgoedhuis (Provinciaal Steunpunt) – de deskundigheid bij Zuid-Hollandse gemeenten en ondersteunen de uitvoering van wettelijke erfgoed- en archeologietaken met regiobijeenkomsten, themabijeenkomsten en gerichte gemeentebezoeken.	Doorlopend	Doorgaan	
Wij voeren bestuurlijk overleg met het Rijk en de cultuurregio's over de voortgang van de afspraken in het Cultuurconvenant Zuid-Holland 2025-2028. Het Rijk inventariseert in afstemming met de partners de opbrengst in 2028.	Doorlopend tot en met 2028	Doorgaan	
Wij voeren in IPO-verband met OCW en VNG verkenningen uit naar een beter samenspel tussen overheden in het cultuurbestel. Dit levert bouwstenen voor geactualiseerde bestuurlijke afspraken met Rijk en VNG over de rol en taken van provincies en andere overheden in het cultuurbestel (vanaf 2029).	2026-2028	Actualisatie	
Wij werken in IPO-verband met VNG en OCW de Bestuurlijke Afspraken Cultuurbeoefening 2025-2028 verder uit, waaronder een onderzoek naar de landelijke ondersteuningsstructuur en vereenvoudiging van de stimuleringsmaatregelen tussen overheden, zodat afspraken eenduidig en uitvoerbaar zijn.	Q4 2026 - 2027	Doorgaan	
Wij voeren interbestuurlijk toezicht (IBT) op wettelijke erfgoed- en archeologietaken. Wij organiseren jaarlijks werkbezoeken en sluiten – in samenwerking met het Erfgoedhuis – aan bij het Rijksprogramma Erfgoed en Overheid, waarvoor het Rijk een decentralisatie-uitkering voor steunpunten beschikbaar stelt.	Doorlopend	Doorgaan	
Wij bereiden ons, in overleg met onze partners, voor op de wijziging van de Wsob en de nieuwe toezichtstaak voor provincies. Na de beoogde vaststelling in 2027 gaat drie jaar later de zorgplicht in en is het interbestuurlijk toezicht ingericht.	2026-2030	Nieuw	

2. Erfgoed en cultuur toekomstbestendig

De tweede pijler is gericht op het toekomstbestendig maken van erfgoed en cultuur. De provincie stimuleert de verduurzaming van monumenten, draagt bij aan de digitalisering van erfgoedcollecties en betreft erfgoed vaker bij gebiedsontwikkeling. Door het verleden een plek te geven in ruimtelijke en maatschappelijke opgaven, ontstaat meerwaarde voor de leefomgeving. De provincie ontwikkelde hiervoor onder andere de Biografie van Zuid-Holland die zal worden gebruikt als richtinggevend document, hoe erfgoed een rol kan spelen bij toekomstige ontwikkelingen. Ook gaat de provincie een eigen variant op de landelijke Erfgoeddeal uitvoeren, wordt kennis ontwikkeld over energiebesparing, klimaatadaptatie en de effecten van klimaatverandering op erfgoed en archeologie. Op het gebied van cultuurparticipatie worden nieuwe afspraken gemaakt met de instellingen ten behoeve van een toekomstbestendige Basisvoorziening Cultuurparticipatie.

2.1 Erfgoed inspireert

Wat gaan we doen?	Wanneer	Nieuw/doorgaan/ actualisatie/afgerond	Voortgang meting
Wij benutten erfgoed als inspiratiebron voor gebiedsontwikkeling en ruimtelijke kwaliteit, met de Biografie van Zuid-Holland als basis. Erfgoed specialisten en ontwerpers worden vroeg betrokken en stemmen vroegtijdig af met ruimte, energie, natuur en landbouw. Hierbij ligt de focus op provinciale ontwikkelingen met de grootste positieve impact. Concrete voorbeelden zijn de groenblauwe dooradering, de richtpunten ruimtelijke kwaliteit en de ZH-PLG gebiedsplanuitwerkingen.	Doorlopend	Nieuw	Aantal gebiedsontwikkelingen/ gebiedsplannen waarin erfgoed actief betrokken is Aantal erfgoeddeals per jaar (m.u.v. 2026 i.v.m. startjaar)
Wij vullen provinciale erfgoedlijnen aan met concrete ruimtelijke kansen en principes voor gebiedsontwikkeling. De nieuwe erfgoedlijn Maritieme Industrie krijgt prioriteit, omdat deze nog in ontwikkeling is en veel kansen biedt in een gebied met grote ruimtelijke opgaven. Het Ambitiedocument voor deze erfgoedlijn gebruiken wij als basis om focus aan te brengen in de keuze voor concrete projecten.	Doorlopend	Nieuw	
Wij werken met medeoverheden en maatschappelijke organisaties aan provinciale erfgoeddeals die cultuurhistorie, archeologie en cultuur verbinden met ruimtelijke opgaven. In 2026 geven we dit vorm. Daarna streven we jaarlijks naar 3 erfgoeddeals.	Q4 2026 2027-2030	Nieuw	

2.2 Versterken cultuurhistorische landschappen en agrarisch erfgoed

Wat gaan we doen?	Wanneer	Nieuw/doorgaan/ actualisatie/afgerond	Voortgang meting
Wij ondersteunen via de ervenconsulent (ondergebracht bij Erfgoedhuis Zuid-Holland en het Zuid-Hollands Landschap) de transitie van agrarische erven. Na twee jaar van financiële ondersteuning door de provincie, zal op opdrachtbasis worden gewerkt dat wordt betaald door de aanvrager.	2026-2028	Nieuw	
Samen met Erfgoedhuis Zuid-Holland vergroten wij de aandacht voor zorgvuldige omgang met historische boerderijlinten. Hiervoor is een handreiking ontwikkeld die wordt gedeeld met gemeenten. Daarnaast onderzoeken wij hoe wij gemeenten verder kunnen ondersteunen bij hun zorgplicht voor de omgeving van monumenten in waardevolle boerderijlinten.	2027	Nieuw	

2.3 Toekomstbestendig en weerbaar erfgoed

Wat gaan we doen?	Wanneer	Nieuw/doorgaan/ actualisatie/afgerond	Voortgang meting
Wij delen kennis met gemeenten en eigenaren over toekomstbestendig erfgoed, duurzaamheid en klimaatadaptatie via een tweejaarlijkse kennisbijeenkomst.	Q1 2026 2028	Doorgaan	Daling energieverbruik monumenten
Wij ontwikkelen samen met het Erfgoedhuis en de Monumentenwacht een informatiepakket voor gemeenten en monumenteigenaren waarin de beschikbare informatie over verduurzaming van monumenten wordt verzameld en overzichtelijk wordt weergegeven. Hiermee vergroten wij ook de bekendheid met en de optimale inzet van verschillende subsidieregelingen voor erfgoed, energie en klimaat.	Q4 2026	Nieuw	
Wij meten elke vier jaar het energieverbruik van de monumentenvoorraad (gestart in 2023) om de CO2-reductie bij monumenten te monitoren en ontwikkelen een gerichte aanpak voor monumenten met het hoogste energieverbruik.	2027-2030	Doorgaan	
Wij werken klimaatrisico-scans door naar concrete(re) handelingskaders voor erfgoed en archeologie.	2027	Nieuw	Aantal doorbraakprojecten
Wij stimuleren 1 tot 2 doorbraakprojecten in cultuurhistorische centra gericht op collectieve warmteoplossingen en besparingen.	2026-2030	Nieuw	
Via het Erfgoedhuis vergroten we de weerbaarheid van erfgoed, musea en collecties in voorbereiding op en tijdens rampen, in samenwerking met Taskforce Veilig Erfgoed en de veiligheidsregio's.	2026-2030	Nieuw	
Wij monitoren samen met de Zeeland, Noord-Holland en het Rijk de invloed van klimaatverandering op archeologische resten in de waterbodem.	2026 – 2030 (en mogelijk verder)	Nieuw	
Samen met de Nederlandse Limessamenwerking en het Rijk onderzoeken we effecten van klimaatverandering op de Neder-Germaanse Limes en wat dit betekent voor eventuele beleidswijzigingen.	2027	Nieuw	

2.4 Digitalisering erfgoed en cultuur

Wat gaan we doen?	Wanneer	Nieuw/doorgaan/ actualisatie/afgerond	Voortgang meting
Wij ondertekenen het Manifest Netwerk Digitaal Erfgoed waarmee we ons inzetten om de digitale erfgoedsector te verbeteren.	2027	Nieuw	Aantal organisaties ondersteund door digitale erfgoedcoach
Wij richten ons bestaande subsidie instrumentarium in volgens de Nationale Strategie Digitaal Erfgoed en Digitaal Erfgoed Referentie Architectuur.	2027	Nieuw	
Wij dragen bij aan de inzet van de digitale erfgoedcoach en datacleaner bij het Erfgoedhuis die erfgoedorganisaties helpen bij de digitalisering van hun collecties.	2027-2030	Doorgaan	Percentage eigen collectie PZH gedigitaliseerd
Wij digitaliseren de provinciale collectie (kunst en documentatie archeologie) en maken deze waar mogelijk publiek digitaal toegankelijk. We brengen de informatieketen in kaart en bepalen welke informatie stapsgewijs via NDE-standaarden beschikbaar kan komen.	2026-2030	Doorgaan	
Wij ondersteunen openbare bibliotheken bij digitaal burgerschap en participatie in de informatiesamenleving.	Doorlopend	Doorgaan	Aantal deelnemers aan de workshops, regiotrajecten, maatwerkadvies ten dienste van het online dashboard van Kunstgebouw .
Wij stimuleren datagedreven werken door gemeenten en culturele instellingen met het digitale dashboard "Cultuur Zuid-Holland in Kaart" van het Kunstgebouw.	Doorlopend	Doorgaan	
Wij actualiseren en verbeteren de Cultuurhistorische Atlas Zuid-Holland, met aansluiting op nationale geo-basisregistraties.	Doorlopend	Doorgaan	
Binnen de Basisvoorziening Cultuur en Erfgoed stimuleren wij het gebruik van digitale middelen voor publieksbereik, inzet van social media, mediawijsheid en het delen van digitaal materiaal.	Doorlopend	Doorgaan	

2.5 Toekomstbestendige cultuur, erfgoed en bibliotheken

Wat gaan we doen?	Wanneer	Nieuw/doorgaan/ actualisatie/afgerond	Voortgang meting
Wij spelen in op toekomstige ontwikkelingen en veranderende ondersteuningsvragen via een vernieuwd afsprakenkader Basisvoorziening Cultuur en Erfgoed 2026-2030 (gebaseerd op onderzoek 2025).	Q2 2026	Actualisatie	
Voor de Basisvoorziening betekent een vernieuwd afsprakenkader een intensivering van bestaande en nieuwe activiteiten op de volgende onderwerpen: • versterking provinciale ondersteuningsstructuur gericht op spreiding, toegang en inclusie (intensivering) zie ook 1.6 Brede en toegankelijke cultuur en erfgoed en voldoende mogelijkheden voor cultuur- en erfgoedbeoefening, amateurkunst en talentontwikkeling; • ondersteuning korensector (nieuw); • koppeling cultuur met het sociaal-ruimtelijk domein (nieuw) zie ook 3.4 Verbinden aan andere beleidsambities; • brede welvaart (nieuw) zie ook 3.4 Verbinden aan andere beleidsambities; • digitalisering (intensivering), zie ook 2.4 Digitalisering erfgoed en cultuur; • immaterieel erfgoed (intensivering) zie ook 3.3. Immaterieel erfgoed.	2026 – 2030	Nieuw	Via jaarplannen, jaarverslagen en bestuurlijk overleg van en met de instellingen volgen wij de inzet op deze onderwerpen

3. Erfgoed en cultuur verbinden

De derde pijler draait om verbinding. Erfgoed en cultuur zijn bij uitstek geschikt om mensen met elkaar in contact te brengen. De provincie vervult hierbij een actieve verbindende rol tussen overheden, organisaties, inwoners en vrijwilligers. Via erfgoedlijnen worden historische verhalen verteld en zichtbaar gemaakt, waarbij gemeenten en jongeren nadrukkelijk worden betrokken. Op het gebied van archeologie stimuleert de provincie initiatieven die inwoners actief betrekken bij vondsten en verhalen. Immaterieel erfgoed wordt ondersteund via het Erfgoedhuis Zuid-Holland. Er wordt nadrukkelijk gezocht naar samenhang met beleid op het gebied van sociale verbinding, mentale gezondheid en brede welvaart. Kunst krijgt ook binnen de eigen organisatie een zichtbare plek.

3.1 Erfgoedlijnen ontwikkelen en beleefbaar maken

Wat gaan we doen?	Wanneer	Nieuw/doorgaan/ actualisatie/afgerond	Voortgang meting
Wij actualiseren het uitvoeringskader erfgoedlijnen en stemmen dit af met de erfgoedtafels, inclusief werkafspraken van de erfgoedlijnen. Onderdeel hiervan is de verbinding tussen erfgoedlijnen en andere opgaven (zoals recreatie, toerisme, sport, Nationaal Park Hollandse Duinen, Landschapspark Zuidvleugel, brede welvaart en cultuur/creatieve broedplaatsen).	Q4 2026	Actualisatie	Tweejaarlijkse monitor erfgoedlijnen (2027, 2029), met o.a. - Aantal projecten gesubsidieerd - Aandeel cofinanciering - Tevredenheid deelnemers - Bezoekersaantallen van bezoeklocatie erfgoedlijnen Aantal toegankelijkheidsscans
Wij versterken de verbinding tussen erfgoedlijnen via gezamenlijke thematische bijeenkomsten.	Doorlopend	Doorgaan	
Wij vergroten het publieksbereik aan de hand van een communicatieplan.	2026 - 2027	Nieuw	
Wij vertellen verhalen vanuit diverse invalshoeken, inclusief 'schurende' verhalen.	2027-2030	Nieuw	
Wij betrekken jongeren actief bij erfgoedtafels op basis van de uitkomsten van het onderzoek naar een jongeren erfgoedplatform (zie 3.2 Publieksbereik en Participatie).	2027	Nieuw	
Wij ondersteunen en inspireren onze erfgoedlocaties bij het verbeteren van de toegankelijkheid voor mensen met een beperking via een 0-meting, (pilot) scans van fysieke toegankelijkheid en een bijeenkomst. We geven uitvoering aan de uitrol.	Q4 2026 Doorlopend vanaf 2027	Nieuw	
Wij vitaliseren de bestaande erfgoedtafels. Dit doen we met een netwerkanalyse per erfgoedtafel.	2027-2030	Nieuw	
Wij geven fase 4 van het fasenmodel vorm in de Oude Hollandse Waterlinie. Hierbij wordt de rol van de provincie binnen deze erfgoedlijn aangepast van ondersteunend naar faciliterend.	Q2- Q4 2026	Actualisatie	
We verkennen kansrijke nieuwe erfgoedlijnen.	2027-2028	Nieuw	

3.2 Publieksbereik en Participatie

Wat gaan we doen?	Wanneer	Nieuw/doorgaan/ actualisatie/afgerond	Voortgang meting
De Basisvoorziening werkt aan een gespreid en toegankelijk aanbod en verbindt partijen op (boven)lokaal niveau (zie 1.6 Brede en toegankelijke cultuur en erfgoed en voldoende mogelijkheden voor cultuur- en erfgoedbeoefening, amateurkunst en talentontwikkeling).	Doorlopend	Doorgaan	Bijeenkomsten: Aantal deelnemers en enquête waardering.
Wij evalueren het Themafonds Cultuurparticipatie .	Q3 2026	Actualisatie	
Wij organiseren jaarlijks een wethouder- en beleidsmakerbijeenkomst cultuur en erfgoed.	Doorlopend	Doorgaan	Aantal uitgeleende archeologische vondsten t.b.v. publieksactiviteiten.
Wij organiseren jaarlijks een inspiratiesessie om ons netwerk op het gebied van cultuur en erfgoed (bijvoorbeeld UNESCO, monumenteigenaren, musea, fondsen en gemeenten) met elkaar te verbinden, elkaar te inspireren en te bespreken of de inzet van de provincie aansluit bij de ontwikkelingen op het gebied van cultuur en erfgoed.	2026-2030	Nieuw	
Wij betrekken jongeren bij erfgoedbeleid en -uitvoering via motie Jongeren erfgoedtafel. Wij doen een onderzoek naar een jongeren erfgoed en cultuur platform . Wij bepalen onze inzet op basis van de uitkomsten en geven hier uitvoering aan .	Q3 en 4 2026 Vanaf 2027	Nieuw	Aantal bezoekers van het Archeologiehuis.
Wij zetten een participatiecoach in via Erfgoedhuis Zuid-Holland. Deze ondersteund vrijwilligers, erfgoedgemeenschappen en organisatie bij het behoud en beheer van erfgoed en bij het betrekken van bijvoorbeeld publiek en vrijwilligers.	2027-2030	Nieuw	
Wij zeten waar mogelijk actiever in op publieksbereik en publieksparticipatie bij archeologie en archeologisch onderzoek. Hiertoe actualiseren we de subsidieregeling publieksbereik en publieksparticipatie archeologie, subsidiëren we projecten en dragen we bij aan de Nationale archeologiedagen.	2026 - 2030	Actualisatie	
We geven archeologische vondsten in bruikleen t.b.v. publieksactiviteiten.	Doorlopend	Doorgaan	
Wij stellen Zuid-Hollandse archeologische vondsten tentoon in ons Archeologiehuis (Archeon, Alphen aan den Rijn).	Doorlopend	Doorgaan	
Wij dragen bij aan de lobby voor de realisatie van het Nationaal Romeins Schepenmuseum t.b.v. tentoonstellen van de Zwammerdamschepen. Er wordt een lobbydocument ontwikkeld voor de realisatie van het Nationaal Romeins Schepenmuseum .	Doorlopend Q2 2026	Doorgaan Afgerond	

3.3 Immaterieel erfgoed

Wat gaan we doen?	Wanneer	Nieuw/doorgaan/ actualisatie/afgerond	Voortgang meting
Wij ondersteunen erfgoedgemeenschappen via het Erfgoedhuis (zie ook de inzet van participatiecoaches onder 3.2 Publieksbereik en Participatie)	Doorlopend	Doorgaan	Aantal gemeenschappen ondersteuning en advies
Wij koppelen streekgeschiedenis aan materieel erfgoed binnen de erfgoedlijnen. Hiervoor maken we in 2026 een plan. Vanaf 2027 wordt dit jaarlijks op een erfgoedtafel besproken.	Q2 2026 Vanaf 2027 doorlopend	Nieuw	
Wij voeren het Amendement Popmuziek als immaterieel erfgoed uit. Het erfgoed van de popmuziek in Zuid-Holland zal in kaart worden gebracht waarbij een online muziek-canon en een podcast als eindproduct zullen worden opgeleverd.	2025-2026	Doorgaan	Amendement uitgevoerd
Wij voeren het Amendement RockArt uit. Een professioneel programma van eisen wordt opgesteld waarin staat waar een nieuwe locatie aan zal moeten voldoen, en er wordt onderzoek gedaan naar een geschikte locatie binnen Zuid-Holland.	Q4 2026	Doorgaan	

3.4 Verbinden aan andere beleidsambities

Wat gaan we doen?	Wanneer	Nieuw/doorgaan/ actualisatie/afgerond	Voortgang meting
Wij leggen op bovenlokaal niveau verbindingen tussen de culturele sector, de erfgoedsector, de vastgoedsector en overheden. Voor deze uitvoering zoeken we samenwerking met strategische partners en medefinanciers waaronder het Cultuurfonds Zuid-Holland. We maken een plan van aanpak met concrete activiteiten voor de periode 2027 – 2030. Zie ook 2.5 Cultuur, erfgoed en bibliotheken.	2026 - 2030	Nieuw	Plan van aanpak verbinding andere sectoren Uitvoering aantal activiteiten
Wij positioneren erfgoed en cultuur via het programma Brede welvaart en zoeken aansluiting bij andere beleidsterreinen (gezondheid en welzijn en economie). We onderzoeken hierbij nieuwe samenwerkingen.	2026-2030	Nieuw	
Samen met de instellingen uit de Basisinfrastructuur Cultuur en Erfgoed stimuleren wij kennisuitwisseling waarbij de kennis uit de creatieve sector wordt ingezet bij gebiedsontwikkeling. In februari 2026 heeft Kunstgebouw een bijeenkomst hiervoor georganiseerd.	2026-2030	Nieuw	
We stimuleren creatieve plekken op strategische (erfgoed)locaties binnen de erfgoedlijnen waar erfgoed en cultuur samenkomen.	2027-2030	Nieuw	
Wij onderzoeken hoe cultuur breder kan bijdragen aan gezondheid en welzijn en stimuleren nieuwe samenwerkingen, kennisuitdeling en experiment op dit vlak.	2027-2030	Nieuw	

3.5 Kunst en cultuur benutten binnen provinciehuis

Wat gaan we doen?	Wanneer	Nieuw/doorgaan/ actualisatie/afgerond	Voortgang meting
Wij beheren én activeren onze kunstcollectie met tentoonstellingen en publieksprogramma's, maken hiermee maatschappelijke thema's bespreekbaar en bieden kunstenaars een podium waarbij we de code fair pay hanteren.	Doorlopend	Doorgaan	Aantal tentoonstellingen en publieksprogramma's
Wij stimuleren creativiteit onder medewerkers via opleidingen en culturele activiteiten.	2028	Nieuw	